

תאריך : 20.4.25

סילבוס

סיפורי חצר מקראיים

ד"ר נעמה גולן | המחלקה לתנ"ך

מס הקורס 083404 | Biblical Court Tales

שיעור סוג הקורס:

2 נ"ז היקף נ"ז:

תשפ"ו שנת לימודים:

ב סמסטר:

רביעי, 8-10 יום ושעה

רביעי, בשעה 12 שעת קבלה:

Naamao@biu.ac.il מייל מרצה:

קישור לאתר למדה:

—

תיאור הקורס ומטרות למידה

תקציר הקורס:

קורס זה יוקדש להיכרות עם שלושת סיפורי החצר המקראיים: סיפור יוסף, אסתר ודניאל. ז'אנר 'סיפורי חצר' מצוי במקרא ומחוצה לו ומתאר את החצרן היהודי או את בן קבוצת המיעוט בעל הזהות השונה מבחינה אתנית, אשר בזכות יופיו וחוכמתו, הוא עולה לגדולה בחצר המלך הזר ומגיע שם לעמדת מפתח. במהלך הקורס נקרא בסיפורים אלו קריאה צמודה. נוהה את ההשפעות ההדדיות בין הסיפורים בחיבורם ובתולדות פרשנותם. נעמוד על המאפיינים הספרותיים המשותפים להם לצד המאפיינים הייחודיים של כל סיפור. נבחן כיצד זיהוי הדגשים הייחודיים בכל סיפור תורם להבנת משמעותו ומסריו.

מטרות/תוצרי הלמידה:

- פיתוח רגישות ספרותית באמצעות קריאה בסיפורי החצר המקראיים, תוך זיהוי המאפיינים של סיפורי החצר (מקראיים וחופי מקראיים) והזיקות הדדיות בין סיפורי החצר.
- זיהוי הייחוד של כל אחד מסיפורי החצר המקראיים ומשמעותו.
- פיתוח חשיבה ביקורתית תוך זיהוי הבעיות הפרשניות העולות מקריאת סיפורי החצר המקראיים.
- היכרות עם פירושים שונים לסיפורי החצר: פירושים מסורתיים לצד פירושים מחקריים ביקורתיים.
- פיתוח רגישות ספרותית והתנסות בקריאה צמודה בסיפור המקראי תוך התייחסות למבנה הסיפורים ולדרכי העיצוב של הסיפור המקראי.

תכנון מהלך השיעורים (כולל למידה פעילה):

מס' השיעור	נושא השיעור	קריאה/ צפיה נדרשת
1	סיפורי חצר מקראיים: בין יוסף, דניאל ואסתר	W. L. Humphreys, "Life Style for Diaspora: A Study of the Tales of Esther and Daniel", <i>JBL</i> 92 (1973), pp. 211-223
2	סיפורי חצר חופי מקראיים: (סיפור אחיקר, טוביה, סיפור זרובבל)	ד' דיאמנט, "ספר טוביה כסיפור חצר", מגילות: מחקרים במגילות מדבר יהודה יג (תשע"ז), עמ' 159-170. א' ילין, ספר אחיקר החכם: מתורגם עברית על פי המקור הסורי וכתבי יב ועליו מבוא , הערות וביאורים, ירושלים תרצ"ח. עמ' לט-מא, מז-סא צ' טלשיר, עזרא החיצוני: מקור ותרגום , חיבור לשם קבלת תואר דוקטור לפילוסופיה, האוניברסיטה העברית תשמ"ד, עמ' 48-84

3-4	סיפור יוסף כאב טיפוס לסיפורי החצר	א' סימון, "יוסף ואחיו – סיפור של השתנות [בראשית פרקים ל"ז–נ]", בקש שלום ורדפהו , תל-אביב 2002, עמ' 58-85 J. Grossman, "Different Dreams: Two Models of Interpretation for Three Pairs of Dreams (Genesis 37–50)", <i>JBL</i> 135 (2016), pp. 717-732
5	דניאל א	N. Golan and S. Gordin, "Can God Deliver His Servants? Two Theological Problems in the Daniel Narratives (Dan. 1:9, 3:17–18)", <i>Vetus Testamentum</i> 7 (4-5), (2021), pp. 591-606
6-7	כבשן האש (דניאל ג)	נ' גולן, "סיפור כבשן האש (דניאל ג) – מבנה ומשמעות", בתוך: מ' גרובר י' יוגב, ד' סיון ועוד (עורכים), השמיר, והכתב והמכתב והלחות (משנה אבות ה:ו): מחקרים לכבוד פרופסור שמיר יונה , ירושלים 2023, עמ' 155-162
8-9	גוב האריות (דניאל ו)	נ' גולן, "יִנְעַל דְּנִיָּאל שָׁם כָּל לְשִׁיזְבוּתָהּ (דניאל ו 15) על ההפתעה והיפוך התפקידים בסיפור גוב האריות", בית מקרא סד (תשע"ט), עמ' 219-238 י' גרוסמן, "כבשן האש וגוב האריות (דניאל ג, ו)", מגדים מא (תשס"ה), עמ' 51-64
10-12	מגילת אסתר כסיפור חצר התוספות למגילת אסתר	א' ברלין, אסתר עם מבוא ופירוש (מקרא לישראל) תל-אביב, תשס"א, מבוא עמ' 21-31 מ' גן, "מגילת אסתר באספקלרית קורות יוסף במצרים", תרביץ לא (תשכ"ב), עמ' 144-149 י' גרוסמן, אסתר: מגילת סתרים , ישראל 2013, עמ' 257-293
13-14	התוספות לדניאל: בל והתנין שושנה	א' רופא, מבוא לספרות ההיסטורית שבמקרא , ירושלים 2001, עמ' 85-89 N. Golan, "The Story of Susanna: Its Versions, Genre, and its Connection to the Heifer Whose Neck is Broken (Deut 21: 1-9)", <i>Journal of Ancient Judaism</i> (in press)

*ייתכנו שינויים בסילבוס בהתאם לקצב ההתקדמות ואפקטיביות הלמידה

ציון סופי

מסקל בציון הסופי	תיאור התוצר
30% מהציון הסופי	מטלות הגשה לאורך הקורס
70% מהציון הסופי	מבחן מסכם בסיום הקורס

דרישות הקורס

נוכחות חובה

הגשת מטלות שוטפות לאורך הקורס

מבחן בסיום הקורס

דרישות קדם: אין

ביבליוגרפיה:

קריאת חובה:

1. ני גולן, "סיפור כבשן האש (דניאל ג) – מבנה ומשמעות", מתוך: מ' גרובר י' יוגב, ד' סיון ועוד (עורכים), **השמיר, והכתב והמכתב והלחות (משנה אבות ה:ו): מחקרים לכבוד פרופסור שמיר יונה**, ירושלים 2023, עמ' 155-162.
2. ני גולן, "וְעַל דְּנִיָּאל שָׁם בָּל לְשִׁיזְבוּתָהּ" (דניאל ו 15) על ההפתעה והיפוך התפקידים בסיפור גוב האריות", **בית מקרא** סד (תשע"ט), עמ' 219-238.
3. מ' גן, "מגילת אסתר באספקלרית קורות יוסף במצרים", **תרביץ** לא (תשכ"ב), עמ' 144-149.
4. י' גרוסמן, **אסתר: מגילת סתרים**, ישראל 2013, עמ' 257-293.
5. י' גרוסמן, "כבשן האש וגוב האריות (דניאל ג, ו)", **מגדים** מא (תשס"ה), עמ' 51-64.
6. ד' דיאמנט, "ספר טוביה כסיפור חצר", **מגילות: מחקרים במגילות מדבר יהודה** יג (תשע"ז), עמ' 159-170.
7. י' זקוביץ, **אביעה חידות מני קדם: חידות וחלומות חידה בסיפורת המקראית**, תל אביב 2005, עמ' 31-37, 50-64, 103-106.
8. צ' טלשיר, **עזרא החיצוני: מקור ותרגום**, חיבור לשם קבלת תואר דוקטור לפילוסופיה, האוניברסיטה העברית תשמ"ד, עמ' 48-84.
9. א' ילין, **ספר אחיקר החכם: מתורגם עברית על פי המקור הסורי וכתבי יב ועליו מבוא, הערות וביאורים**, ירושלים תרצ"ח, עמ' לט-מא, מז-סא.
10. א' כהנא, **הספרים החיצוניים- לתורה לנביאים לכתובים ולשאר ספרים חיצוניים**, תל אביב תשט"ז.

11. א' סימון, "יוסף ואחיו – סיפור של השתנות [בראשית פרקים ל"ז–נ']", **בקש שלום ורדפהו**, תל-אביב

2002, עמ' 58–85

12. א' רופא, **מבוא לספרות ההיסטורית שבמקרא**, ירושלים 2001, עמ' 85–89

13. N. Golan and S. Gordin, "Can God Deliver His Servants? Two Theological Problems in the Daniel Narratives (Dan. 1:9, 3:17–18)", *VT* 7 (4-5), (2021), pp. 591-606

14. N. Golan, "The Story of Susanna: Its Versions, Genre, and its Connection to the Heifer Whose Neck is Broken (Deut 21: 1-9)", *Journal of Ancient Judaism* (in press)

15. J. Grossman, Different Dreams: "Two Models of Interpretation for Three Pairs of Dreams (Genesis 37–50)", *JBL* 135 (2016), pp. 717-732

16. W. L. Humphreys, "Life Style for Diaspora: A Study of the Tales of Esther and Daniel", *JBL* 92 (1973), pp. 211-223

קריאת רשות:

1. נ' גולן, **סיפורי דניאל: ניתוח ספרותי של דניאל א-ו**, עבודה לשם קבלת תואר דוקטור לפילוסופיה, רמת גן תשע"ז

2. ח"א גינצברג, ערך "דניאל", אנציקלופדיה מקראית, כרך ב, עמ' 686–696

3. כ' ורמן, **הספרות האפוקליפטית מימי הבית השני**, ישראל 2003, עמ' 42–58

4. א' ילין, **ספר אחיקר החכם: מתורגם עברית על פי המקור הסורי וכתבי יב ועליו מבוא, הערות וביאורים**, ירושלים תרצ"ח, עמ' לט-מא, מז-סא

5. מ' סיגל, "נוסח ספר דניאל במגילות מדבר יהודה", **מגילות יא** (תשע"ו), עמ' 171–198

6. ד' עמארה, "עיבודים תיאולוגיים בספר דניאל לנוסחיו השונים, על קו התפר בין ביקורת הנוסח לביקורת ספרותית", **באר שבע יח** (תשס"ה), עמ' 61–76

7. P. W. Coxon, "Daniel 3; 17: A Linguistic and Theological Problem", *VT* 26 (1976), pp. 400-409

8. M. Segal, *Dreams, Riddles and Visions: Textual, Contextual and Intertextual Approaches to the Book of Daniel*, Berlin-Boston 2016

9. 17. S. Talmon, "Wisdom in the Book of Esther," *VT* 13 (1963), 419–455

10. L.M. Wills, *The Jew in the Court of the Foreign King: Ancient Jewish Court Legends* (HDR 26), Minneapolis 1990

דניאל – סדרות פירוש:

ש' הכהן וי' קיל, **דניאל** (תורה נביאים כתובים עם פירוש דעת מקרא), ירושלים תשנ"ד

ש' פאול, **דניאל** (מקרא לישראל: פירוש מדעי למקרא), תל אביב תשפ"ג

א' רפפורט וי' אבישור, **דניאל, עזרא ונחמיה** (עולם התנ"ך), ישראל 2007

J. J. Collins, *A Commentary on the Book of Daniel* (Hermeneia 16), Philadelphia 1993

D. N. Fewell, *Circle of Sovereignty: A Story of Stories in Daniel 1-6*, Sheffield 1988

L. F. Hartman and A.A. DiLella, *The Book of Daniel* (AB, 23), New York 1978

J.A. Montgomery, *A Critical and Exegetical Commentary on the Book of Daniel* (ICC, 25), Edinburgh 1927

C. A. Newsom and B. W. Breed, *Daniel: A Commentary* (OTL), Kentucky 2014

M. Segal, *Dreams, Riddles and Visions: Textual, Contextual and Intertextual Approaches to the Book of Daniel*, Berlin-Boston 2016

L.M. Wills, *The Jew in the Court of the Foreign King: Ancient Jewish Court Legends* (HDR 26), Minneapolis 1990

אסתר – סדרות פירוש:

ע' חכם, **אסתר**, חמש מגילות (דעת מקרא) ירושלים, תשל"ג
 א' ברלין, **אסתר עם מבוא ופירוש** (מקרא לישראל) תל-אביב, תשס"א

C. A. Moore, *Esther* (AB 7B; Garden City, N.Y.: Doubleday, 1971)

D. J.A. Clines, *The Esther Scroll* (JSOTSupp 30; Sheffield, 1984)

M. V. Fox, *The Redaction of the Books of Esther: On Reading Composite Texts* (SBLMS 40; Atlanta: Scholars, 1991)

J. D. Levenson, *Esther: A Commentary* (OTL; London: SCM, 1997)